

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
 Has been issued since 2013.

ISSN 2413-158X (online)
 ISSN 2413-1571 (print)

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
 Виходить з 2013.

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Шульга Т.В. До питання визначення критеріїв та показників рівнів сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. Фізико-математична освіта. 2020. Випуск 3(25). Частина 2. С. 108-112.

Shulha T. To the question of determining criteria and indicators of levels of formation of emotional culture of future educators of preschool education institutions in the process of vocational training. Physical and Mathematical Education. 2020. Issue 3(25). Part 2. P. 108-112.

DOI 10.31110/2413-1571-2020-025-3-034
 УДК 378.147:373.2.011.3-051:159.942

Т.В. Шульга

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна
 solntce.tv25@gmail.com
 ORCID: 0000-0001-7008-4615

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ТА ПОКАЗНИКІВ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблемі формування емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, визначено та схарактеризовано критерії та показники рівнів сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Формулювання проблеми. В умовах модернізації дошкільної освіти особливого значення набуває питання щодо зростання вимог до професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти задля забезпечення гармонійного розвитку дітей, та особистості фахівця дошкільної освіти, зокрема. Емоційна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є необхідним сучасним особистісним новоутворенням, якому варто приділити окрему особливу увагу у процесі фахової підготовки. З цією метою варто удосконалювати професійно-педагогічну підготовку майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, спираючись на визначені критерії та показники даного феномену.

Матеріали і методи. Теоретичний аналіз та систематизація науково-педагогічної літератури для уточнення критеріїв та показників сформованості емоційної культури майбутніх вихователів; спостереження, анкетування, опитування, нарративні методи, методика незакінчених речень, прийом дилем тощо для визначення вихідного рівня сформованості емоційної культури майбутніх вихователів.

Результати. У статті визначено та схарактеризовано критерії та показники рівнів сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Критерії – когнітивний, емоційно-чуттєвий, поведінковий – співвідносяться з відповідними структурними компонентами емоційної культури майбутніх вихователів. Показники розкривають основні ознаки критеріїв та передбачають можливість вимірювання з використанням відповідних методик, спостережень, тестів, анкет тощо.

Висновки. На сучасному етапі не існує чітко розробленої системи чи програми формування емоційної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти з використанням можливостей освітньо-виховного середовища закладу вищої освіти щодо позитивного впливу на цей процес. Основним вбачаємо необхідність цілеспрямованої системної роботи з формування емоційної культури студентів – майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі фахової підготовки, а саме: розробку та впровадження педагогічних умов формування емоційної культури майбутнього вихователя дітей дошкільного віку з використанням емоційного потенціалу освітньо-виховного середовища ЗВО.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: критерії, показники, вихователь закладу дошкільної освіти, емоційна культура, професійна підготовка.

ВСТУП

Постановка проблеми. Процес гуманізації сучасної освіти безпосередньо пов'язаний із визнанням своєрідності та неповторності особистості, її права на самовизначення на підставі власної системи суспільно значущих цінностей та норм культури. При цьому до фахівців, які працюють в системі дошкільної освіти сьогодні пред'являються достатньо високі професійні вимоги, пов'язані з відповідним рівнем педагогічної майстерності та сформованістю моральних якостей (толерантності, емпатії), емоційною саморегуляцією, що реально допоможе реалізувати очікування дитини і батьків у сфері дошкільної освіти. Це, в свою чергу, актуалізує проблему удосконалення діяльності закладів дошкільної освіти. Тож, особливого значення набуває питання щодо зростання вимог до професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти задля забезпечення гармонійного розвитку дітей. Тому, сформованість у майбутніх вихователів

емоційної культури можна вважати однією з умов організації ефективної виховної роботи освітньої установи. З огляду на це, проблема формування емоційної культури фахівців дошкільної освіти стає актуальним питанням наукового пошуку у сучасній педагогічній науці.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретико-методичні засади та сучасні підходи до професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти висвітлено у дослідженнях Л. Артемової, Є. Белкіної, І. Беха, О. Богиніч, А. Богущ, Г. Беленької, Н. Гавриш, І. Дичківської, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Кононко, К. Крутій, С. Курінної, Н. Лисенко, Т. Науменко, Т. Поніманської, М. Роганової, Т. Танько, Г. Цветкової та інших.

Аналіз наукових та методичних джерел показав, що проблема формування емоційної культури педагогів та фахівців різних спеціальностей розглядається у дослідженнях І. Анненкової, Ф. Алексєєвої, Л. Коваль, С. Колот, О. Кулеби, І. Могилай, Н. Рачковської, Т. Роман, Л. Сбітневої, І. Сілютіної, Л. Страхової, О. Турської, Г. Ястребової та ін. Так, вивченням проблеми емоційної культури учителя в теорії і практиці вищої педагогічної освіти займалася О. Кулеба; проблему формування емоційної культури майбутніх учителів музики розкрила І. Могилай (2000); шляхи формування емоційної культури майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін розглядала І. Анненкова, Т. Роман розробила технологію формування емоційно-вольової культури майбутніх учителів початкових класів у процесі психолого-педагогічної підготовки. Водночас, проблемі емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти приділяється недостатньо уваги у сучасних наукових дослідженнях.

Мета статті. Визначити та схарактеризувати критерії та показники сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети було використано наступні основні методи: аналіз та систематизація науково-педагогічної літератури для уточнення критеріїв та показників сформованості емоційної культури майбутніх вихователів; спостереження, анкетування, опитування, нарративні методи, методика незакінчених речень, прийом дилем тощо для визначення вихідного рівня сформованості емоційної культури майбутніх вихователів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Наше експериментальне дослідження щодо сформованості емоційної культури у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти передбачало констатувальний (пошуковий і діагностичний підетапи), формувальний та контрольно-аналітичний етапи.

На пошуковому підетапі констатувального експерименту були виділені такі основні завдання: визначити критерії та рівнів сформованості емоційної культури студентів педагогічного факультету спеціальності 012 Дошкільна освіта; окреслити базу проведення діагностувального підетапу констатувального етапу експерименту та репрезентативної вибірки респондентів; розробити та адаптувати існуючі методики для діагностики рівнів сформованості емоційної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Тож, більш детальніше зупинимося на основному із завдань пошукового підетапу, а саме визначенні критеріїв та рівнів сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. В основу їхнього визначення було покладено результати аналізу наукових досліджень, які були присвячені проблемам змісту, структури та різним аспектам формування емоційної культури особистості, що проводилися І. Анненковою (2002), І. Могилай (2000), В. Поплужним, Т. Роман (2016), І. Сілютіною, Л. Соколовою, Л. Страховою, Т. Стас (2014), О. Турською та ін.

В своєму дослідженні (Анненкова, 2002) виділяє такі структурні компоненти емоційної культури: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, саморегулюючий, емоційно-почуттєвий.

(Нікіфорова, 2007), досліджуючи емоційну культуру майбутніх менеджерів, виділяє такі компоненти, як: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, саморегулювальний і рефлексивний.

(Самарокова, 2003) зміст емоційної культури вчителя розглядає через емоційну направленість типу і способів професійної поведінки, різноманіття емоційного досвіду, володіння механізмами регуляції власних емоційних станів та емоційного відгуку, прагнення до самовдосконалення власного емоційного досвіду та визначає основні структурні компоненти феномену: мотиваційний, інтелектуально-змістовий, поведінковий.

Дуже цікавою та змістовною для нашого дослідження видається позиція (Роман, 2016), яка обґрунтувала структурно-компонентний склад емоційно-вольової культури вчителів початкової школи, за трьома групами, з відповідними характеристиками:

1) індивідуально-особистісні риси, які сприяють емоційно-вольовій саморегуляції професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів, та включають самовладання, самоконтроль, самомотивацію, самостимуляцію, витримку, наполегливість, емоційну стриманість, дисциплінованість, емоційну стабільність і емоційна стійкість, рішучість, самостійність;

2) професійно-педагогічні якості – визначають професійно-етичну спрямованість майбутнього педагога – а саме: емоційна виразність, стресо- і конфліктостійкість, психологічна готовність до педагогічної діяльності, толерантність, емпатія, рефлексія, почуття гумору;

3) професійно-педагогічні вміння дають змогу створити комфортне гуманістично спрямоване навчально-виховне середовище школи, до них відносяться забезпечення емоційності процесу навчання та позитивного настрою учнів, володіння основами фасилітації, самотерапії.

Узагальнюючи результати досліджень науковців маємо підстави визначити структуру емоційної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти як сукупність взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісного, пізнавально-інтелектуального, комунікативно-діяльного та особистісно-рефлексивного.

Визначення, опис і характеристика компонентів емоційної культури зробили можливим її вимірювання. Під час

розроблення критеріїв сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ми спиралися на загальноприйняте тлумачення поняття критерій (др.-грец. κριτήριον – засіб судження): одна із основних ознак, мирило для визначення, оцінки, класифікації чого-небудь (Куньч, 2005).

Тож, відповідно до змісту структурних компонентів емоційної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти нами було розроблено відповідні критерії оцінювання і показники сформованості досліджуваного феномену.

Зазначимо, що при визначенні критеріїв і показників сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, йдеться про визначення сукупності характеристик (якісних та/або кількісних), що дають змогу системно здійснити діагностику і дати оцінку рівня сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з метою відстеження її ефективності.

Необхідно враховувати, що критерії і показники тісно взаємопов'язані: якість показника залежить від того, наскільки він повно й об'єктивно характеризує критерій і навпаки – науково обґрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює правильний вибір системи показників (Новиков, 2006).

При розробці критеріїв сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти ми керувалися низкою основних вимог до них: об'єктивність, адекватність, простота і зручність виміру, узгодження зі компонентами емоційної культури, надійність, взаємообумовленість критерію з його показниками; також критерії повинні відображати основні закономірності формування особистості.

Аналіз наукових джерел та вищезазначене дало нам змогу для визначення рівнів сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти схарактеризувати такі критерії з їх показниками, а саме: когнітивний, емоційно-чуттєвий та поведінковий.

Отже, когнітивний критерій відображає засвоєння теоретичних знань про емоційну сферу особистості, почуття та їхні прояви, шляхи та способи керування власними емоціями, сукупність знань про зміст та значення емоційної культури для майбутнього вихователя. Тому показниками було обрано: розуміння сутності категорії «емоційна культура», знання складу емоційно-почуттєвої сфери дорослого і дитини, особливостей її проявів та усвідомлення необхідності поглиблювати й вдосконалювати своє емоційне життя;

Другим критерієм було визначено емоційно-чуттєвий, який у нашому дослідженні розглядається як емпатія, альтруїстичні та комунікативні емоції, гуманні почуття та вольова активність особистості, які спрямовані на встановлення гуманних відносин, на покращання оточуючої дійсності. Цей критерій характеризується відповідними показниками: - сформованість у майбутнього вихователя наступних гуманних якостей: толерантність, дипломатичність, асертивність, емпатія, - вміння обирати адекватні способи спілкування з дітьми, - володіння соціально-прийнятими способами прояву емоцій, - емоційна саморегуляція (витримка, самовладання);

Поведінковий критерій передбачає оволодіння системою культуровідповідних дій в процесі виховної діяльності, застосування професійно значущих якостей, вмінь та навичок на практиці, для забезпечення емоційності виховного процесу у закладі дошкільної освіти. До основних показників було віднесено: - вміння контролювати свої емоції та настрої, - перевага гарного настрою, - долати стресові стани, - адекватно оцінювати емоційні стани дітей і дорослих, - будувати безконфліктні взаємини з дорослими, - готовність до розв'язання проблемних ситуацій дітей.

Визначені показники критеріїв не вичерпують всієї багатогранності якісних характеристик формування емоційної культури майбутніх вихователів в процесі фахової підготовки, але в межах нашого дослідження вони є найбільш вагомими.

Під рівнем сформованості емоційної культури ми розуміли якісну характеристику досить стійких властивостей, які визначають ступінь прояву виділених нами показників критеріїв, їхньої погодженості між собою у вигляді цілісної структури. Тож, для оцінки сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти у нашому дослідженні були визначені три рівні: високий, достатній, низький.

Високий рівень характеризувався усвідомленням майбутніми вихователями ЗДО змісту емоційної культури, особливостей її проявів та необхідності поглиблювати й вдосконалювати своє емоційне життя. У студентів, яких віднесено до означеного рівня, сформовані гуманні якості, вони вміють обирати адекватні способи спілкування з дітьми дошкільного віку і дорослими, достатньо виважено володіють соціально-прийнятими способами прояву емоцій, користуються емоційною саморегуляцією. Їхня поведінка характеризується вмінням ефективно контролювати свої емоції та настрої, долати стресові стани, адекватно оцінювати емоційні стани дітей і дорослих, ви готові та вміють результативно розв'язувати проблемні ситуації дітей.

Студенти з достатнім рівнем сформованості емоційної культури достатньо чітко усвідомлюють склад емоційно-чуттєвої сфери, розуміють особливості її проявів, досить твердо переконані в необхідності поглиблювати й вдосконалювати своє емоційне життя. У них достатньо сформовані гуманні якості, вони володіють соціально-прийнятими способами прояву емоцій. Їхня поведінка характеризується вмінням контролювати свої емоції та настрої, долати стресові стани, адекватно оцінювати емоційні стани дітей і дорослих, будувати безконфліктні взаємини з дорослими. Водночас вони не демонструють повного контролю над власним емоційним станом, готовності зрозуміти емоційний стан інших людей. Не зовсім готові до розв'язання проблемних ситуацій дітей.

Низький рівень емоційної культури спостерігався у студентів, які мали елементарні відомості про склад емоційно-чуттєвої сфери, погано розуміли особливості її проявів, не були переконані в необхідності поглиблювати й вдосконалювати своє емоційне життя. У них майже не сформовані гуманні якості (толерантність, дипломатичність, асертивність, емпатія), вони не усвідомлюють цінності емоційного сприйняття суспільних явищ, людських вчинків тощо. Їхня поведінка характеризується безконтрольними проявами емоцій, у стресових ситуаціях вони себе не контролюють і безпорадні, не можуть адекватно оцінювати емоційні стани дітей та однолітків і тому не можуть будувати свої відносини та дії з урахуванням цієї оцінки, а також не готові до вирішення будь-яких проблемних ситуацій з дітьми та дорослими у професійній діяльності.

Визначені критерії та показники сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти було взято за основу педагогічного діагностування рівнів сформованості означеного феномена у студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта закладів вищої освіти України. Тож, для розв'язання цього завдання пошукового підетапу констатувального експерименту було обрано діагностичні методи і методики наукового дослідження; вивчався стан проблеми в закладах вищої освіти.

Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми вивчення особистості дозволив зробити висновок про те, що для виявлення рівня сформованості емоційної культури майбутнього фахівця дошкільної освіти доцільно використовувати комплекс методик, котрі в сукупності складатимуть спеціальну діагностичну програму. Ці методики адаптувались згідно цілям та завданням дослідження з формування емоційної культури майбутнього вихователя ЗДО в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Зважаючи на визначені критерії та показники емоційної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, було обрано наступні методики: анкетування, опитування, спостереження, методика незавершених речень, наративні методи дослідження (дозволяють створити діагностичні ситуації, в яких чітко виявляються емоційні оцінки й мотиви особистості), прийом дилем (студенти обґрунтовують свій вибір однієї з двох можливостей, що дозволяє визначити ціннісні орієнтації людини).

У таблиці 1 представлено критерії сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти, які відображають взаємозв'язок визначених критеріїв, відповідних показників і методів діагностики рівня сформованості цих критеріїв.

Таблиця 1

Критерії і показники сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти

Критерії	Показники	Методи діагностики
Когнітивний	Розуміння сутності категорії «емоційна культура», усвідомлення складу емоційно-чуттєвої сфери дорослого і дитини, особливостей її проявів та необхідності поглиблювати й вдосконалювати своє емоційне життя	Анкетування Опитування
Емоційно-чуттєвий	Сформованість у майбутнього вихователя наступних гуманних якостей: толерантність, дипломатичність, асертивність, емпатія; вміння обирати адекватні способи спілкування з дітьми, володіння соціально-прийнятими способами прояву емоцій, емоційна саморегуляція (витримка, самовладання)	Адаптовані методики: «Діагностика перешкод», «Діагностика рівня емпатичних здібностей» (В. Бойко)
Поведінковий	Вміння контролювати свої емоції та настрої, перевага гарного настрою, долати стресові стани, адекватно оцінювати емоційні стани дітей і дорослих, будувати безконфліктні взаємини з дорослими, готовність до розв'язання проблемних ситуацій дітей	Спостереження Адаптовані педагогічні емоційні ситуації «Мистецтво перших кроків» (О. Безсонова)

Також, для визначення вихідного рівня сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти було проведено аналіз освітніх програм та навчальних планів фахової підготовки фахівців дошкільної освіти, планів виховної роботи кураторів студентських груп спеціальності «Дошкільна освіта», проводилося спостереження за студентами з метою виявлення стану сформованості їх емоційно-почуттєвої сфери на лекційних та практичних заняттях, під час педагогічно практики; проводилася робота з виявлення готовності студентів до цілеспрямованого вдосконалення своєї емоційно-почуттєвої сфери у процесі освітньої діяльності.

За результатами цього дослідження відзначимо, що фахова підготовка вихователя не передбачає окремо формування емоційної культури у студентів зазначеної спеціальності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Зауважимо, по-перше, до закладів вищої освіти вступають студенти, котрі не мають достатнього рівня емоційної культури; по-друге, процес професійної підготовки у ЗВО не забезпечує достатнього рівня сформованості емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (що з великим ступенем вірогідності дозволяє припустити виникнення труднощів у студентів із досягненням вершин самореалізації в обраній професії); по-третє, необхідним є внесення коректив у освітній процес університету з цього напрямку.

Отже, на основі результатів дослідження можна зробити висновок, що формуванню емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти приділяється недостатньо уваги, а, отже, це питання потребує більш глибокого вивчення. На сучасному етапі не існує чітко розробленої системи чи програми формування емоційної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти з використанням можливостей освітньо-виховного середовища закладу вищої освіти щодо позитивного впливу на цей процес.

Аналіз планів навчальної та виховної роботи дозволив нам узагальнити підходи та здійснити спробу визначити основні напрями освітньо-виховної роботи закладів вищої освіти з формування емоційної культури студентів – майбутніх фахівців дошкільної освіти (когнітивний, емоційно-почуттєвий, поведінковий).

Все це, на нашу думку, підтверджує необхідність цілеспрямованої системної роботи з формування емоційної культури студентів – майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти, а саме: розробку та реалізацію педагогічних умов формування емоційної культури майбутнього вихователя дітей дошкільного віку з використанням емоційного потенціалу освітньо-виховного середовища закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Анненкова І. П. Формування емоційної культури майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2002. 240 с.
2. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2005. 847 с.
3. Могилей І. В. Формування емоційної культури майбутніх учителів музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2000. 18 с.
4. Нікіфорова Л.Б. Структура та функції емоційної культури особистості. *Гуманітарні науки. Науково-практичний журнал*, 2007. 2 (14). С. 150-154.
5. Новиков А. М. Методология образования. Москва : Эгвес, 2006. 488 с.
6. Роман Т.М. Формування емоційно-вольової культури майбутніх учителів початкових класів у процесі психолого-педагогічної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Полтава, 2016. 288 с.
7. Самарокова О. В. Формирование эмоциональной культуры будущего учителя: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Магнитогор. Гос. Ун-т. Магнитогорск, 2003. 20 с.
8. Стас Т. В. Формування емоційної культури майбутніх учителів початкової школи засобами образотворчого мистецтва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2014. 269 с.

References

1. Annienkova I. P. (2002). Formuvannia emotsiinoi kultury maibutnih uchyteliv u protsesi vyvchennia pedahohichnykh dystsyplin [Formations of emotional culture of future teachers in the course of studying of pedagogical disciplines.]. Candidate's thesis. Odesa : Pivdenoukrainskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho [in Ukrainian].
2. Kunch Z. Y. (2005). Universalnyi slovnyk ukrainskoi movy [Universal dictionary of the Ukrainian language]. Ternopil: Navchalna knyha–Bohdan [in Ukrainian].
3. Mohylei I. V. (2000). Formuvannia emotsiinoi kultury maibutnih uchyteliv muzyky [Formations of emotional culture of future music teachers]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv : Khark. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody [in Ukrainian].
4. Nikiforova L. B. (2007). Struktura ta funktsii emotsiinoi kultury osobystosti [Structure and functions of emotional culture of the personality]. *Humanitarni nauky. Naukovo-praktychnyi zhurnal – Humanities. Scientific and practical magazine*, 2(14), 150-154 [in Ukrainian].
5. Novikov A. M. (2006). Metodologija obrazovaniya. Moskva : Jegves [in Russia].
6. Roman T.M. (2016). Formuvannia emotsiino-volovoi kultury maibutnih uchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi psykhologo-pedahohichnoi pidhotovky [Formation of emotional and volitional culture of future primary school teachers in the process of psychological and pedagogical training]. Candidate's thesis. Poltava: Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
7. Samarokova O. V. (2003). Formirovanie jemocional'noj kul'tury budushhego uchitelja [Formation of the emotional culture of the future teacher]. Extended abstract of candidate's thesis. Magnitogorsk: Magnitogor. Gos. Un-t [in Russia].
8. Stas T. V. (2014). Formuvannia emotsiinoi kultury maibutnih uchyteliv pochatkovoi shkoly zasobamy obrazotvorchoho mystetstva [Formation of emotional culture of future primary school teachers by means of fine arts]. Candidate's thesis. Odesa: Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho [in Ukrainian].

TO THE QUESTION OF DETERMINING CRITERIA AND INDICATORS OF LEVELS OF FORMATION OF EMOTIONAL CULTURE OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE PROCESS OF VOCATIONAL TRAINING

Tetiana Shulha

Donbas State Pedagogical University, Ukraine

Abstract. The article is devoted to the problem of formation of emotional culture of future educators of preschool education institutions, criteria and indicators of the level of formation of emotional culture of future educators of preschool education institutions are defined and characterized.

Formulation of the problem. In the context of the modernization of preschool education, the question of increasing the requirements for the professional training of future educators of preschool education institutions to ensure the harmonious development of children, and the personality of a pre-school educator, in particular, is important. The emotional culture of future educators of preschool education institutions is a necessary modern personal growth, which should be given special attention in the process of vocational training. To that end, it is worth improving the vocational and pedagogical training of future educators in higher education institutions, based on certain criteria and indicators of this phenomenon.

Materials and methods. Theoretical analysis and systematization of scientific and pedagogical literature to clarify the criteria and indicators of the formation of the emotional culture of future educators; observation, questionnaire, survey, narrative methods, unfinished sentence methodology, taking dilemmas, etc. to determine the initial level of formation of the emotional culture of future educators.

Results. The article defines and characterizes the criteria and indicators of the level of formation of emotional culture of future educators of preschool education institutions. The criteria – cognitive, emotional-sensual, behavioral – correlate with the corresponding structural components of the emotional culture of future educators. The indicators reveal the main features of the criteria and include the possibility of the measurement using appropriate methods, observations, tests, questionnaires, etc.

Conclusions At the current stage, there is no clearly developed system or program for the formation of the emotional culture of the future educator of a preschool education institution using the possibilities of the educational environment of such an institution regarding the positive influence on this process. The main thing is the need for a targeted systematic work on the formation of the emotional culture of students – future specialists of preschool education in the process of professional training, namely: the development and the introduction of pedagogical conditions for the formation of the emotional culture of the future educator of preschool children using the emotional potential of the educational environment of the university.

Key words: criteria, indicators, an educator of a preschool education institution, emotional culture, vocational training.